ISSN: 3027-8597 (Online)

JMND
Journal of MCU NakhonDhat
วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ปีที่ 13 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2569) : Vol.13 No.10 (October 2026)
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND
pp: 341-350

บทความวิชาการ

การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบเพื่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน: กรอบแนวคิดเชิงวิชาการสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช*

SYSTEMIC STUDENT LEADERSHIP DEVELOPMENT FOR ENHANCING LEARNER QUALITY: A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

พระครูพทธเจติยาภิมณฑ์ (อภิชิต งามคม)
Phrakru Buddhajetiyaphimon (Apichit Ngamkom)
หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Doctor of Education Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand
Corresponding author E-mail: ladarat8899@gmail.com
Tel: 061-178-8676

บทคัดย่อ

การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์การตัดสินใจการสื่อสารการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อสังคม การดำเนินงานของสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมหรือโครงการเฉพาะด้านขาดการเชื่อมโยงกับนโยบาย หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ระบบสนับสนุนและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ บทความวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนการพัฒนาเชิงระบบและการยกระดับคุณภาพผู้เรียน 2) นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงวิชาการสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยศึกษาและสังเคราะห์เชิงเนื้อหาจากหนังสือ ตำราวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัยและเอกสารเชิงนโยบายทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสังเคราะห์ พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนควรมีลักษณะเป็นการพัฒนาเชิงระบบบนฐานสถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมผ่านการมีส่วนร่วมการลงมือปฏิบัติการตัดสินใจความรับผิดชอบและการสะท้อนผลจากประสบการณ์จริงนำไปสู่ SSSLE Framework (Systemic School-Based Student Leadership Evaluation Framework) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐานของระบบ 2) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน 3) ระบบสนับสนุน 4) ผลลัพธ์ด้านผู้เรียน และ 5) การประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงทุกองค์ประกอบของระบบ ข้อเสนอจากการสังเคราะห์ คือ สถานศึกษาควรกำหนดการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเป็นพันธกิจร่วมบูรณาการไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพร้อมพัฒนาครูระบบสนับสนุนตัวชี้วัดและการประเมินตามสภาพจริง คุณค่าใหม่ของกรอบแนวคิดนี้ คือ การเปลี่ยนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนจากกิจกรรมที่แยกส่วนไปสู่ระบบการพัฒนาที่เชื่อมโยงต่อเนื่องและใช้การประเมินเป็นกลไกในการปรับปรุงคุณภาพผู้เรียน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำนักเรียน, การพัฒนาเชิงระบบ, คุณภาพผู้เรียน, กรอบแนวคิด SSSLE, โรงเรียนมัธยมศึกษา

*Received August 13, 2026; Revised September 1, 2026; Accepted September 26, 2026

Abstract

Student leadership development is an important approach to enhancing learner quality in the twenty-first century, as it promotes analytical thinking, decision-making, communication, collaboration, and social responsibility. However, most school initiatives are implemented as isolated activities or projects without systematic connections to policies, curricula, learning management, support systems, and evaluation. This academic article aims to: 1) Synthesize knowledge concerning student leadership development, systemic development, and learner quality enhancement 2) Propose an academic conceptual framework for schools under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat. A content synthesis was conducted using books, academic textbooks, research articles, research studies, and policy documents from Thailand and other countries. The synthesis indicated that student leadership development should be implemented as a systemic, school-based approach that promotes holistic learner development through participation, practical action, decision-making, responsibility, and reflection on authentic experiences. This synthesis resulted in the SSSLE Framework (Systemic School-Based Student Leadership Evaluation Framework), comprising five interrelated components: 1) System Inputs, 2) Student Leadership Development Process, 3) Supporting System, 4) Learner Outcomes, and 5) Evaluation and Continuous Improvement. Feedback from the evaluation process is used to improve all components of the system. Based on the synthesis, schools should establish student leadership development as a shared mission and integrate it into educational quality development plans, curricula, learning management, and student development activities. Schools should also strengthen teacher capacity, support systems, indicators, and authentic assessment practices. The new value of the proposed framework lies in transforming student leadership development from fragmented activities into an integrated and continuous development system in which evaluation serves as a mechanism for improving learner quality.

Keywords: Student Leadership, Systemic Development, Student Quality, SSSLE Conceptual Framework, Secondary Schools

บทนำ

คุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความสามารถในการแข่งขันการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจฐานความรู้และพลวัตทางสังคม สะท้อนว่าผู้เรียนในปัจจุบันจำเป็นต้องมีสมรรถนะมากกว่าความรู้ทางวิชาการ สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาสื่อสารทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม คุณลักษณะดังกล่าวได้รับการยอมรับว่าเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถสร้างคุณค่าต่อสังคมในอนาคต (UNESCO, 2021) ภายใต้เป้าหมายภาวะผู้นำนักเรียน (Student Leadership) เป็นสมรรถนะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำตนเองมีวิสัยทัศน์ ตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลทำงานร่วมกับผู้อื่นและรับผิดชอบต่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ภาวะผู้นำในมุมมองร่วมสมัยมิได้จำกัดอยู่ที่การดำรงตำแหน่งหรือการใช้อำนาจหากแต่เป็นกระบวนการสร้างอิทธิพลเชิงบวกการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและทีมงานให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สามารถพัฒนาได้ผ่านการเรียนรู้การปฏิบัติ

และประสบการณ์ที่เหมาะสม งานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาแสดงว่าการส่งเสริมภาวะผู้นำนักเรียนส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการคิดขั้นสูงความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีมความมั่นใจในตนเองและการมีส่วนร่วมต่อโรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทในการตัดสินใจการแก้ปัญหาและการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษายังช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างยั่งยืน (Darling-Hammond, L. et al., 2020)

การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนสอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้สมรรถนะคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมรวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งกำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสมรรถนะคุณลักษณะอันพึงประสงค์และการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) แม้ว่าสถานศึกษาจะดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำนักเรียนในหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมสภานักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมจิตอาสาแต่การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้เรียนยังคงมีความแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา ทั้งในด้านกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างภาวะผู้นำนักเรียนมิใช่ผลลัพธ์ที่เกิดจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหากแต่เป็นกระบวนการพัฒนาที่ต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสถานศึกษาประเด็นดังกล่าวจึงนำไปสู่คำถามสำคัญว่าสถานศึกษาควรออกแบบและขับเคลื่อนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนอย่างไรจึงจะสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ภาวะผู้นำนักเรียนจะได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาสถานศึกษาแต่การขับเคลื่อนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนในทางปฏิบัติต้องเผชิญข้อจำกัดหลายประการ เนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำในลักษณะของโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมสภานักเรียน กิจกรรมจิตอาสาหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยขาดการเชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารสถานศึกษาการจัดการเรียนรู้การพัฒนาครูและระบบติดตามประเมินผลส่งผลให้การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเกิดขึ้นอย่างไม่ต่อเนื่องและยากต่อการขยายผลสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนในระดับสถานศึกษา (Fullan, M., 2020) ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนไม่อาจอาศัยเพียงการจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราว แต่ควรดำเนินการในลักษณะเชิงระบบที่เชื่อมโยงนโยบายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้องค์ประกอบทั้งหมดร่วมกันสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายเดียวกัน แนวทางนี้สอดคล้องกับการคิดเชิงระบบ ซึ่งมองว่าสถานศึกษาเป็นระบบที่องค์ประกอบต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนให้เกิดผลอย่างยั่งยืนจึงต้องขับเคลื่อนองค์ประกอบเหล่านี้ให้สัมพันธ์และเกื้อหนุนกัน มิใช่ดำเนินการโดยแยกส่วน (Shaked, H. & Schechter, C., 2020); (Fullan, M., 2020) ในมิติของการจัดการศึกษาการพัฒนาเชิงระบบ มิได้หมายถึง การเพิ่มขั้นตอนหรือภาระงานของสถานศึกษา หมายถึง การบูรณาการการบริหารการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีเป้าหมายร่วม คือ การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติการตัดสินใจการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างต่อเนื่องภาวะผู้นำนักเรียนจึงไม่ได้เกิดขึ้นจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหากแต่ค่อยๆ หล่อหลอมผ่านวัฒนธรรมองค์กรกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสถานศึกษา (Darling-Hammond, L. et al., 2020) ซึ่งแนวทางดังกล่าวมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะคุณลักษณะอันพึงประสงค์และความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถออกแบบกระบวนการพัฒนาผู้เรียนที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

และสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อร่วมกันยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราชเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการมีภารกิจรับผิดชอบการบริหารและจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความหลากหลายทั้งด้านบริบทพื้นที่ ขนาดโรงเรียน ทรัพยากรและศักยภาพของผู้เรียน จากการพิจารณาแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า การยกระดับสมรรถนะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และความพร้อมของสถานศึกษาอาจทำให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการฝึกคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา ทำงานร่วมกับผู้อื่นและรับผิดชอบต่อส่วนรวมแตกต่างกัน การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนในพื้นที่จึงควรมีกระบวนการที่ชัดเจนต่อเนื่องและเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช, 2566) การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนจึงควรดำเนินการภายใต้กรอบที่มีความยืดหยุ่น สามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาและเชื่อมโยงกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและเป้าหมายการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของประเทศ ทั้งนี้ การดำเนินงานควรตั้งอยู่บนฐานของการพัฒนาเชิงระบบที่เชื่อมโยงนโยบายและการบริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู วัฒนธรรมองค์การ ระบบสนับสนุน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน แนวคิดการคิดเชิงระบบ ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนอย่างยั่งยืนเกิดจากความสัมพันธ์และการเกื้อหนุนกันขององค์ประกอบภายในสถานศึกษา ทั้งด้านนโยบาย การบริหาร หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู ระบบสนับสนุนและการประเมินผล มิใช่การดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยแยกส่วน การบูรณาการองค์ประกอบดังกล่าวให้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายเดียวกันจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างระบบการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนที่มีความต่อเนื่องและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน (Shaked, H. & Schechter, C., 2020); (Fullan, M., 2020) การบูรณาการองค์ประกอบดังกล่าวจึงเป็นทิศทางสำคัญในการสร้างระบบการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนที่มีความต่อเนื่อง และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

เมื่อพิจารณาองค์ความรู้ พบว่า มีการอธิบายภาวะผู้นำนักเรียนการพัฒนาผู้เรียนการบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาองค์กรการศึกษาไว้ในหลากหลายมิติ เมื่อนำองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำนักเรียนการพัฒนาผู้เรียนการบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาองค์การทางการศึกษามาสังเคราะห์ร่วมกันสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนในลักษณะเชิงระบบที่เชื่อมโยงการบริหารสถานศึกษาการจัดการเรียนรู้ ระบบสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกันพร้อมใช้การประเมินและข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องอันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน จากการสังเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงภาวะผู้นำนักเรียนการพัฒนาเชิงระบบและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนเข้าด้วยกันเป็นกรอบทางวิชาการที่อธิบายองค์ประกอบ กระบวนการและความสัมพันธ์ของการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนในบริบทสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทความวิชาการนี้จึงมุ่งนำเสนอกรอบการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบบนฐานสถานศึกษา (Systemic School-Based Student Leadership Evaluation Framework: SSSLE Framework) สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยเชื่อมโยงปัจจัยพื้นฐานของระบบ กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนระบบสนับสนุนผลลัพธ์ด้านผู้เรียนและการประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเข้าด้วยกันเพื่อเป็นฐานความรู้สำหรับการวางแผนออกแบบและขับเคลื่อนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้องในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภาวะผู้นำนักเรียนกับการยกระดับคุณภาพผู้เรียน

การยกระดับคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมิได้มุ่งเพียงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หากแต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาสมรรถนะคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจึงควรได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ (Darling-Hammond, L. et al., 2020); (ทิศนา แขมมณี, 2563)

ภาวะผู้นำนักเรียน จึงได้รับการยอมรับว่าเป็นสมรรถนะสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำตนเองสร้างอิทธิพลเชิงบวกต่อผู้อื่นตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รับผิดชอบต่อหน้าที่และทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันอีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาซึ่งช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ ความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นในตนเองเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในระยะยาว เมื่อพิจารณาในบริบทของการจัดการศึกษาไทยการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะและคุณลักษณะไปสู่การปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาสมรรถนะจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสในการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหาและการสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนว่าภาวะผู้นำนักเรียนมิใช่คุณลักษณะที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หากแต่เป็นผลจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (ทิศนา แขมมณี, 2563) สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมภาวะผู้นำนักเรียนผ่านกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ สภานักเรียน กิจกรรมจิตอาสาและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องมิอาจอาศัยกิจกรรมเฉพาะด้านเพียงอย่างเดียว แต่ควรบูรณาการกิจกรรมดังกล่าวเข้ากับนโยบาย การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ระบบสนับสนุนและการประเมินผลของสถานศึกษา แนวคิดการคิดเชิงระบบและการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ อธิบายว่าประสิทธิผลของการพัฒนาสถานศึกษาเกิดจากความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในระบบมิใช่ผลจากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งโดยลำพัง ดังนั้น การเชื่อมโยงองค์ประกอบเหล่านี้ให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Shaked, H. & Schechter, C., 2020); (Fullan, M., 2020)

จากการสังเคราะห์จึงสามารถอธิบายได้ว่าภาวะผู้นำนักเรียนมิใช่เพียงผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา แต่เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนเพราะช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นความรับผิดชอบการตัดสินใจและการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ การพัฒนาภาวะผู้นำจึงควรได้รับการออกแบบในลักษณะเชิงระบบ โดยบูรณาการการบริหารสถานศึกษาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระบบสนับสนุนและการติดตามประเมินผลเข้าด้วยกัน เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนเกิดความต่อเนื่องและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้งานสังเคราะห์เชิงแนวคิดของนักวิชาการไทยยังชี้ให้เห็นความสำคัญของการสร้าง “วัฒนธรรมโรงเรียนผู้นำ” ที่หล่อหลอมภาวะผู้นำของผู้เรียนผ่านระบบและกิจกรรมของสถานศึกษาไม่ใช่เพียงกิจกรรมเฉพาะครั้ง

การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบ

การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนในบริบทการศึกษาปัจจุบันควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา มิใช่จำกัดอยู่เพียงกิจกรรมเฉพาะด้านหรือโครงการระยะสั้น แนวคิดการพัฒนาเชิงระบบ (Systemic Development) ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการพัฒนา ระบบสนับสนุน ผลลัพธ์และข้อมูลย้อนกลับ โดยมองว่าสถานศึกษาเป็นระบบที่นโยบาย โครงสร้าง บุคลากร กระบวนการดำเนินงานและวัฒนธรรมองค์การมีปฏิสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องจึงต้องเชื่อมโยงองค์ประกอบเหล่านี้ให้ทำงานอย่างสอดประสานและขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายร่วมกัน พร้อมนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (Shaked, H. & Schechter, C., 2020); (Fullan, M., 2020) ซึ่งภายใต้แนวคิดดังกล่าวภาวะผู้นำนักเรียนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติและรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น ประสบการณ์เหล่านี้ช่วยเสริมสร้างการนำตนเอง ความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (Ownership of Learning) การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนจึงควรบูรณาการอยู่ในนโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู ระบบสนับสนุนและการประเมินผลของสถานศึกษา พร้อมใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แนวทางนี้ทำให้ภาวะผู้นำได้รับการหล่อหลอมผ่านวิถีการเรียนรู้และประสบการณ์จริงของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอย่างรอบด้าน ตลอดจนยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (ทิศนา แขมมณี, 2563)

เมื่อพิจารณาการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า หลายโรงเรียนยังดำเนินการในลักษณะของกิจกรรมเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมสภานักเรียน ค่ายผู้นำหรือกิจกรรมจิตอาสา แม้ว่ากิจกรรมเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้เรียนในระดับหนึ่ง แต่หากขาดการเชื่อมโยงกับการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู ระบบนิเทศและการประเมินผล การพัฒนาที่เกิดขึ้นมักเป็นเพียงผลลัพธ์ระยะสั้นและไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนได้ จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนเห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบควรประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) เช่น นโยบายผู้บริหาร ครู หลักสูตรและทรัพยากร 2) กระบวนการพัฒนา (Development Process) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วม 3) ระบบสนับสนุน (Supporting System) ได้แก่ การนิเทศ การให้คำปรึกษา เครือข่ายความร่วมมือและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) ผลลัพธ์ (Outcomes) ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านภาวะผู้นำและคุณภาพผู้เรียน 5) การสะท้อนผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Feedback and Continuous Improvement) เพื่อใช้ข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงระบบให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Wright, E. et al., 2025)

ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบจึงมิใช่เพียงการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างผู้นำนักเรียน แต่เป็นการออกแบบระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบของสถานศึกษาให้ทำงานอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ทักษะคุณลักษณะและความสามารถในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมแห่งอนาคต ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการบริหารสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำของผู้เรียนตลอดจนการพัฒนาสมรรถนะครูและระบบนิเทศภายใน เพื่อให้ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนต่อคุณภาพผู้เรียน

กรอบแนวคิดเชิงวิชาการเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบในสถานศึกษา

การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำนักเรียน การพัฒนาเชิงระบบและการยกระดับคุณภาพผู้เรียน พบว่า แม้แต่ละแนวคิดจะมีจุดเน้นแตกต่างกัน แต่ล้วนสะท้อนหลักการร่วมกันว่า การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนจะเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อดำเนินการภายใต้ระบบบริหารจัดการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งด้านนโยบาย การบริหาร หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง หลักการร่วมดังกล่าวจึงเป็นฐานในการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบบนฐานสถานศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการพัฒนา ระบบสนับสนุน ผลลัพธ์ด้านผู้เรียนและการประเมินเพื่อการพัฒนาเข้าด้วยกัน การยกระดับคุณภาพผู้เรียนจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านความรู้ทักษะสมรรถนะและคุณลักษณะผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ตัดสินใจลงมือปฏิบัติจริง ทำงานร่วมกับผู้อื่นและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ควบคู่กับการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการบริหารหลักสูตรการจัดการเรียนรู้และระบบสนับสนุนต่าง ๆ ให้ทำงานสอดคล้องกันจึงจะทำให้การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ดังกล่าวผู้เขียนจึงเสนอ กรอบแนวคิดเชิงวิชาการเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบในสถานศึกษา (Systemic School-Based Student Leadership Evaluation Framework: SSSLE Framework) ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ที่มีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนกันในลักษณะของระบบ ดังนี้ 1) ปัจจัยพื้นฐานของระบบ (System Inputs) ได้แก่ นโยบายทางการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะครูหลักสูตรทรัพยากรสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดทิศทางและศักยภาพของการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน 2) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน (Student Leadership Development Process) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การทำงานเป็นทีมการตัดสินใจและการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำในสถานการณ์จริง 3) ระบบสนับสนุน (Supporting System) ได้แก่ ระบบนิเทศการให้คำปรึกษาการพัฒนาครู การใช้ข้อมูลสารสนเทศการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนให้กระบวนการพัฒนาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผลลัพธ์ด้านผู้เรียน (Learner Outcomes) ได้แก่ การมีภาวะผู้นำการคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหาการสื่อสารการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบจิตสาธารณะคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากการพัฒนาอย่างเป็นระบบ 5) การประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Evaluation and Enhancement) เป็นการนำผลการประเมินข้อมูลย้อนกลับและสารสนเทศจากทุกภาคส่วนมาวิเคราะห์สะท้อนผลและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกองค์ประกอบของระบบได้รับการพัฒนาอย่างสอดคล้องและเกิดความยั่งยืน

กรอบแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนมิใช่ผลลัพธ์ของกิจกรรมเพียงกิจกรรมหนึ่ง หากแต่เป็นผลของการออกแบบและบริหารจัดการระบบการศึกษาที่บูรณาการปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการพัฒนา ระบบสนับสนุนผลลัพธ์และการประเมินผลเข้าด้วยกันอย่างเป็นวงจร เมื่อองค์ประกอบทั้งห้ามีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกันจะก่อให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะสมรรถนะและคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่เหมาะสมสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนตลอดจนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงวิชาการเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเชิงระบบในสถานศึกษา

การประยุกต์ใช้ SSSLE Framework เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนในสถานศึกษา

การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานที่เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบของสถานศึกษาเข้าด้วยกันทั้งด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้การพัฒนาครูระบบสนับสนุนและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ในบริบทดังกล่าว SSSLE Framework จึงมิใช่เพียงกรอบแนวคิดเชิงวิชาการหากแต่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในทุกระดับของการบริหารสถานศึกษาโดยมุ่งสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายการปฏิบัติและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นระบบเดียวกัน การประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและนโยบายของสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเป็นเป้าหมายร่วมขององค์กร จากนั้นจึงบูรณาการแนวคิดดังกล่าวสู่การพัฒนาหลักสูตรการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงผ่านการคิดวิเคราะห์การตัดสินใจการแก้ปัญหาการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความเป็นผู้นำของผู้เรียนสถานศึกษาควรพัฒนาระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ได้แก่ การนิเทศภายในการพัฒนาครูการให้คำปรึกษาการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชนและภาคีเครือข่าย รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

การติดตามประเมินผลและการนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างเป็นระบบจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนไม่เป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะช่วงเวลา แต่เป็นกระบวนการที่หล่อหลอมอยู่ในทุกมิติของการจัดการศึกษา ดังนั้น SSSLE Framework จึงสามารถใช้เป็นกรอบในการวางแผนบริหารจัดการดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนของสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ช่วยเชื่อมโยงการทำงานของทุกภาคส่วนให้มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันอันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีภาวะผู้นำสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและความยั่งยืน

สรุป

การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพราะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำตนเอง คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา ทำงานร่วมกับผู้อื่น รับผิดชอบต่อส่วนรวมและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมข้อสรุปสำคัญจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำนักเรียนมิได้เกิดจากกิจกรรมเฉพาะด้านหรือโครงการระยะสั้น แต่เกิดจากระบบการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมการลงมือปฏิบัติการรับผิดชอบและการสะท้อนผลจากประสบการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง บทความนี้นำเสนอ SSSLE Framework (Systemic School-Based Student Leadership Evaluation Framework) ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐานของระบบ (System Inputs) 2) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน (Student Leadership Development Process) 3) ระบบสนับสนุน (Supporting System) 4) ผลลัพธ์ด้านผู้เรียน (Learner Outcomes) 5) การประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Evaluation and Continuous Improvement) โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับจากการประเมินเพื่อปรับปรุงทุกองค์ประกอบของระบบให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน การนำกรอบแนวคิดไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมควรเริ่มจากสถานศึกษากำหนดภาวะผู้นำนักเรียนเป็นเป้าหมายร่วมบูรณาการไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมทั้งพัฒนาครูให้สามารถออกแบบประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิด วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาและรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน ควบคู่กับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย ตลอดจนกำหนดตัวชี้วัดและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนตามสภาพจริง ผลการประเมินควรถูกนำกลับมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ระบบสนับสนุนและการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สาระสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์จึงอยู่ที่การเปลี่ยนการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนจาก “กิจกรรมที่แยกส่วน” ไปสู่ “ระบบการพัฒนาบนฐานสถานศึกษา” ที่ทุกองค์ประกอบทำงานเชื่อมโยงกัน คุณค่าของ SSSLE Framework คือ การทำให้สถานศึกษาสามารถกำหนดทิศทาง ดำเนินงาน ติดตามผลและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและตรวจสอบได้ นำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำสมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). นโยบายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 - 2568. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2569 จาก https://shorturl.asia/TqRL1

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

_____. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

Darling-Hammond, L. et al. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. Applied Developmental Science, 24(2), 97-140.

Fullan, M. (2020). Leading in a Culture of Change. San Francisco: Jossey-Bass.

Shaked, H. & Schechter, C. (2020). Systems thinking leadership: New explorations for school improvement. Management in Education, 34(3), 107-114.

UNESCO. (2021). Reimagining our futures together: a new social contract for education. Paris: UNESCO.

Wright, E. et al. (2025). Developing the next generation of leaders: a global study of student leadership. Educational Studies, 51(3), 1-21.